

OM METAFOR OG BEGREB

Steffen Jørgensen

Metaforen er ikke blot ornamental eller specifikt poetisk, den har en kognitiv funktion. Den traditionelle opfattelse, der betragter metaforen som en substitution, hvorved et »egentligt« udtryk erstattes af en »uegentligt«, er derfor i bedste fald utilstrækkelig. Der præsenteres i stedet en opfattelse, der giver metaforen en begrebsstrukturerende funktion. Metaforen gennemtrænger dagligdags tænkning – og i den videnskabelige diskurs har den bl.a. en funktion, når man befinder sig over for nyt land for erkendelsen: Begreber, overtaget fra eksisterende, udviklede discipliner, kan, når de projiceres på mindre velstrukturerede forskningsområder, fungere som modeller, idet der etableres formel analogi eller isomorfi mellem model og forskningsobjekt.

Det er klart, at hvis man udelukkende accepterer et absolut entydigt sprog, hvor der til enhver tid er en fast korrespondance mellem hvert enkelt tegn og den tilsigtede realitet (man kan finde et sådant sprog i de naturvidenskabelige afhandlingers centrale dele og i praktiske tekster som referater, brugsanvisninger osv.), kan metaforen kun have status som – i bedste fald – et poetisk eller retorisk *ornament* (jvf. Cicero og den retoriske tradition) eller – i værste fald – som *støj* (jvf. størstedelen af den filosofiske tradition). Denne afvisning sker, *so oder so*, ud fra det, lingvisten G. Lakoff og filosofen M. Johnson har betegnet som en »byggestensteori«, der kan resumeres således:

»Verden består af genstande. De har egenskaber, som eksisterer uafhængigt af de mennesker eller andre væsener, der erfarer dem. [...] Vi får vor viden om verden ved at erfare de genstande, som findes i den, og ved at få kendskab til de egenskaber, disse genstande har, og til hvordan disse genstande er relateret indbyrdes. [...] Vi forstår genstandene i vor verden ved hjælp af kategorier og begreber. Disse kategorier og begreber svarer til de egenskaber, som genstandene har i sig selv (som iboende), og til relationer mellem genstandene. [...] Ord har faste betydninger. Dvs. at vort sprog udtrykker de begreber og kategorier, vi tænker med. For at beskrive virkeligheden korrekt, har vi brug for ord, hvis betydninger er klare og præcise, ord, som passer til virkeligheden. Dette kan være ord,

---

Steffen Jørgensen, cand. phil. i dansk. Har oversat filosofisk, psykologisk og psykoanalytisk faglitteratur samt skrevet artikler og anmeldelser til en række tidsskrifter og fagblade.

som opstår naturligt, eller det kan være tekniske termer i en videnskabelig teori. [...] Metaforer og andre slags poetisk, fantasifuldt, retorisk eller figurativt sprog kan altid undgås, når man taler objektivt, og de bør undgås, eftersom deres betydninger ikke er klare og præcise og ikke passer til virkeligheden på nogen indlysende måde.« (Jvf. Lakoff & Johnson 1980, pp. 186-188.)

Ud fra en sådan opfattelse er metaforen essentielt kommet i stand ved en *substitution*, hvorved et *egentligt* udtryk (*verbum proprium*) denoterede det, der oprindeligt menes, selve sagen, *res*, erstattes af et overført, *uegentligt* udtryk (*verbum translatum, improprium*), som ganske vist kan tilføre diskursen en særlig, sekundær virkning (skønhed, brillans, overtalelseseffekt), men som i sidste instans er overflødigt eller måske ligefrem farligt.¹

Relateret til en sådan opfattelse er den, der ser metaforen som en forkortet eller elliptisk *sammenligning*, tilvejebragt ved en sløjfning af først det fælles attribut og herefter af den sammenlignende konjunktion:

- 1) Min elskede er smuk som en rose.
- 2) Min elskede er som en rose.
- 3) Min elskede er en rose (*metaphora in praesentia*).
- 4) O, min rose! (*metaphora in absentia*).

Anskuet på denne måde bliver stilistikken en lære om reversible funktioner, idet den postulerede lighed mellem de to led i den implicitte sammenligning – i metaforen ligheden mellem den egentlige mening, *m*, og den overførte mening, hhv. kvinde og blomst – bliver det *tertium comparationis*, der i første omgang tillader substitutionen eller funktionen $f(m)$, og som i anden omgang leverer selve den nøgle, der gør det muligt for læseren at applicere den omvendte funktion, f^{-1} , og således opnå $f^{-1}(f(m))$, dvs. m .²

Dette er en opfattelse, der er blevet cementeret siden Cicero og den romerske retorik, og som man allerede kan finde et vist belæg for hos Aristoteles, der ofte er blevet citeret for følgende: »Det er vigtigt at kunne bruge alle de nævnte former rigtigt, f.eks. sammensatte ord og fremmedord, men langt det vigtigste er dog den rigtige anvendelse af metaforer. Det er det eneste, man ikke kan lære af andre, og det kræver derfor en medfødt begavelse; *den rette brug af metaforer beror nemlig på evnen til at finde ligheder i tingene*« (*Om digtekunsten*, p. 63; SJ fremhæver). Gennemgår man imidlertid selve Aristoteles' definition af metaforen og navnlig hans eksempler, stiller sagen sig knap så enkelt. Den kanoniske definition lyder:

»Metaforen er en overført anvendelse af benævnelsen på noget andet, enten overført fra en almen betydning til en speciel, eller fra en speciel til en almen, eller fra en speciel til en speciel, eller der kan være tale om analogi« (op. cit., p. 59).

Der gives følgende eksempler: 1) Fra almen til speciel betydning: »skibet jeg liggende har«; thi at ligge for anker er en speciel form for det almene at ligge« (ibid.). 2) Fra speciel til almen betydning: »Sandelig, Odysseus har udført ti tusind bedrifter«; thi ti tusind gange er mange, og derfor har digteren brugt det i betydningen mange« (pp. 59-60). 3) Fra speciel til speciel betydning: »Da han havde udøst livet med bronzen« og »da han havde hugget (vand) med den uforgængelige bronze«; her er nemlig brugt »øse« i stedet for »hugge« og »hugge« i stedet for »øse«; begge er jo specielle udtryk for det almene »at tage noget bort« (p. 60). 4) Analogien består i, at »det andet forholder sig til det første, som det fjerde til det tredje; så vil man kunne sætte det fjerde i stedet for det andet, eller det andet i stedet for det fjerde. [...] Således forholder sig f.eks. et drikkebæger til Dionysos som et skjold til Ares; man kan derfor kalde drikkebægeret for Dionysos' skjold og skjoldet for Ares' bæger. På samme måde forholder alderdommen sig til livet som aftenen til dagen; derfor kan man kalde aftenen dagens alderdom, eller bruge Empedokles' udtryk og kalde aftenen dagens alderdom eller livets solnedgang« (p. 60). Herefter følger så en vigtig variant af den analoge metafor: »I nogle tilfælde mangler der en betegnelse for nogle af analogiens led, men alligevel kan man udtrykke sig på denne måde. F.eks. kalder man jo det at sprede sæden for at så, mens der ikke er nogen speciel betegnelse for, at solen spreder sit lys, og derfor kan man sige, at den »så sit guddommelige lys«« (ibid.).

Betragter man først eksemplerne, ser man, at det i realiteten kun er det fjerde, der repræsenterer det, den senere tradition opfatter som en metafor. De to første er snarere varianter af *metonymien* (nogle vil hævde af *synekdoxen*), og de forudsætter begge en allerede foretaget *abstraktionsproces*, idet man anvender genusbetegnelsen for species (»Luk dog *dyret* ud«, kan man sige med henvisning til en hund, der gør utålmodigt), eller omvendt speciesbetegnelsen for genus (som i udtrykket »at tjene til *brødet*«, anvendt om livsformødenhederne generelt). Hvad det fjerde eksempel – den egentlige metafor – angår (kommentatorerne kan ikke rigtig forklare det tredje), bemærker man, at der her *ikke* er tale om en lighed mellem ting, men om en lighed – eller proportionalitet – *mellem relationer*: *B* forholder sig til *A* ligesom *D* til *C*; jvf. at Aristoteles i sin biologi – med en senere tids termer – skelnede mellem en *substantiel* analogi mellem egenskaber (blækspruttens skal og fiskens ben har den knogleagtige natur til fælles) og en *formel* analogi mellem relationer (skællet er for fisken, hvad fjeren er for fuglen; knoglen er for mennesket, hvad benet er for fisken).³ Den aristoteliske metafor er, som man ser, baseret på en formel analogi (ligesom i øvrigt de oldislandske *kenninger*, der fx betegner skibet som »havhesten«). Den variant af den analogiske metafor, der nævnes til sidst, forekommer i de tilfælde, hvor en allerede eksisterende ting ikke har noget navn, og hvor man derfor må hente en benævnelse andetsteds fra (som i bjergets *fod*, møllens *vinger* osv.); den senere

tradition betegner denne figur som *katakrese*.

Betragter man endelig selve det grundlæggende, teoretiske udsagn i den aristoteliske definition, finder man endnu en kompleksitet. Ordret gengivet (med latinske bogstaver) lyder det således: *Metaphora de estin epiphora onomatos allotrios*, dvs. »Metaforen er tilførselen af et fremmed navn«. De eksisterende oversættelser repræsenterer alle forskellige interpretationer heraf; autoriserede franske og engelske oversættelser har fx hhv. følgende versioner, som kan sammenlignes med den danske: »La métaphore est le transport à une chose d'un nom qui en désigne une autre« (J. Hardy) og »Metaphor consists in giving the thing a name that belongs to something else« (Ross).⁵

Alle versioner definerer metaforen som skabt af en *bevægelse* (gr. *epiphora*: bringen hen til, tilføren), og navnlig den franske og engelske tekst artikulerer en art bagvedliggende *fabel*: Et navn løsnes fra en ting og føres herefter over på en anden ting, dvs. at en bevægelse i tingenes verden – nærmere betegnet i kategorien »sted«⁶ – anvendes som billede eller *model* for en mekanisme i sproget. Man kan altså sige, at Aristoteles, når han skal definere metaforen, selv skaber en metafor, som i øvrigt leverer grundformlen for alle de øvrige *tropes*.⁷

Det er ikke nogen ny tanke, at mange abstrakte begreber (alle?) skjuler en sanselig figur. Man finder fx idéen hos Hegel: »Først har hvert sprog allerede i sig selv en mængde metaforer. De opstår derved, at et ord, som til at begynde med kun betyder noget rent sanseligt, bliver overført [übertragen] til det åndelige. »Fatte, begribe«, overhovedet mange ord, som hentyder til viden, har med henblik på deres egentlige betydning et rent sanseligt indhold, som imidlertid bliver forladt og ombyttet med en åndelig betydning; den første betydning er sanselig [der erste Sinn ist sinnlich], den anden åndelig« (*Ästhetik*, p. 397). Hegel forestiller sig herefter, at disse på én gang afledte og oprindelige metaforer, der endnu bærer erindringen om det sanselige i sig som et billede, gennem hyppig brug udsættes for slitage (*Abnutzung*), således at billedet – den konkrete anskuelse – udviskes og kun den rent abstrakte betydning bliver tilbage: »Når vi fx skal tage »begribe« i åndelig betydning, så falder det os her overhovedet ikke i nogen henseende ind stadig at tænke på den sanselige griben med hånden« (op. cit., p. 398). Metaforen er »død«, som det siges, for så vidt der ikke længere tænkes på den.

Nu kan man observere, at såvel Aristoteles som Hegel ikke desto mindre *tænker med* metaforen, når de taler om den: De anvender begge et konkret billede for at forklare en mental operation; og Hegels ræsonnement er for sit vedkommende strukturelt homologt med Aristoteles' definition af metaforen: Ting (B) forholder sig til hånden (A) som idéen (D) til ånden (C). Frem for at hævde, at begrebet skulle have sin oprindelse i en (umedieret) bevægelse fra det konkret-sanseliges undergrund til den intellektuelle verden, kan man altså gøre gældende, at det har selve sin genese i denne *relation* mellem termer.

Hegel har derfor ikke ret, når han beskriver metaforen som *provisorisk* og i sin eksistens afhængig af, om der tænkes på den, om end den – når man ser bort fra den poetisk innovative metafor – er mest iøjnefaldende i bestemte, kritiske faser, fx når man står over for nyt land for erkendelsen. Freud, der ingen umiddelbare forgængere havde og ingen konsolideret teoretisk tradition at trække på, skriver fx i indledningen til artiklen »Drifter og driftsskæbner«:

»Vi har ofte hørt det krav blive fremsat, at en videnskab skal opbygges på klare og præcist definerede begreber. I virkeligheden er der ingen videnskab, der begynder med sådanne definitioner, end ikke de mest eksakte. Den egentlige begyndelse på det videnskabelige arbejde består tværtimod i en beskrivelse af fænomener, som dernæst bliver grupperet, klassificeret og indsat i sammenhænge. Allerede i beskrivelsen kan man ikke undgå at anvende visse abstrakte ideer på materialet – *ideer som man henter et eller andet sted fra, men under ingen omstændigheder fra den nye erfaring alene*« (Freud 1915c, p. 123; SJ fremhæver).

Når Freud derfor i sine teoretiske arbejder låner termer fra en lang række af samtidens videnskabelige discipliner og overfører dem til sit eget område (fra *filosofi* og *psykologi* (bevidsthed, perception, association), *biologi* (drift), *termodynamisk fysik* (energi, kvantitet, konstansprincip), *medicin* (traume), *neurofysiologi* (neuronbaneteorien i *Entwurf einer Psychologie*) osv.), kunne man fristes til at forklare psykoanalysens anvendelse af disse begreber ved at føre dem tilbage til deres respektive oprindelsesområder, dvs. se psykoanalysen som *delvist* psykologi, *delvist* biologi, *delvist* neurofysiologi osv.⁸, hvorved man ikke vil opdage, hvorledes termene gennem selve deres systematiske sammenhæng etablerer et nyt erkendelsesobjekt⁹ (at læse en metafors skjulte historie i et enkelt begreb er, som J. Derrida har bemærket¹⁰, at privilegere *diakronien* til fordel for systemet, at holde på en *symbolistisk* sprogopfattelse, der leder efter et *naturligt, motiveret* forhold – en navlestrengsforbindelse – mellem udtryk og indhold).

Det er heroverfor muligt – generelt – at anskue metaforen således: Metaforen etablerer en relation mellem to semantiske områder, der kan kaldes for hhv. *kildeområdet* og *målområdet*¹¹. Kildeområdet er, på trods af den anvendte term, ikke mere oprindeligt end målområdet, men udmærker sig først og fremmest ved at være mere *velstruktureret*, således at det kan afgive dele af sin struktur til målområdet og dermed bidrage til at organisere dette for tanken. Betragt fx metaforen LIVET ER EN REJSE, hvor REJSE kan betragtes som et *skema*¹², der ved at projiceres over på det mere vage og konturløse begreb om LIVET involverer dette i et scenarium af følgende type:

- Den, der lever sit liv, er en rejsende.
- Hans formål eller mål i livet er destinationer.
- Midlerne til at opnå disse formål er veje.

- Vanskeligheder i livet er forhindringer på rejsen.
- Rådgivere er førere.
- Et fremskridt er en tilbagelagt distance.
- Valg i livet er skilleveje.
- Materielle resurser og talenter er proviant (jvf. »Han har en god ballast med hjemmefra«).¹³

Nogle af *pladserne* i dette skema er *obligatoriske*: Rejsende; gennemrejste veje; steder, man starter fra; steder, man har været. Andre er *valgfri*: Destinationer (nogle rejser er formålsbestemte og involverer destinationer, andre kan bestå i en vandren omkring uden mål for øje); forhindringer; transportmidler; førere osv. Metaforen fungerer da generelt således:

1) *Pladser* fra kildeområdet (fx Rejse) projiceres på pladser i målområdet (Livet). I nogle tilfælde eksisterer pladserne i målområdet uafhængigt af den metaforiske projektion (som når 'den rejsende' projiceres på 'den levende'); i andre tilfælde *skabes* der pladser i målområdet i kraft af projektionen (når man fx projicerer 'vej' fra Rejse-skemaet over på Livet, forstår man de enkelte begivenheder i en persons liv som punkter på en vej og skaber dermed forestillingen om et *livsforløb*).

2) *Relationer* i kildeområdet projiceres på relationer i målområdet: Forestillingen om en rejsende, der når frem til den destination, han satte ud efter, projiceres fx på forestillingen om en person, der opnår et formål i sit liv; relationen 'nå frem' mellem 'rejsende' og 'destination' i kildeområdet projiceres således på relationen 'opnå' mellem 'person' og 'formål' i målområdet.

3) *Egenskaber* projiceres på tilsvarende vis. En rejsende råder fx over stærke eller svage sider, som påvirker hans måde at gennemføre rejsen på (komme over eller omkring opståede forhindringer osv.), hvilket i målområdet projiceres på en persons evne til at behandle opståede problemer (jvf. udtryk som »Han kører hen over alle forhindringer«).

4) *Viden* om kildeområdet generelt projiceres på viden inden for målområdet. For så vidt viden gør det muligt at drage slutninger, kan visse slutningsregler tilsvarende projiceres (kører man ind i en blindgyde, må man finde en anden vej frem; og ender man – metaforisk – i en blindgyde i sit liv, må man iværksætte et andet handlingsforløb).

Man bemærker altså, at de enkelte pladser i kildeområdets skema hver er genererende for metaforer (jvf. udtryk som »få en god start i livet«; »nærme sig enden«; »bane sig vej gennem livet«; man kan spørge sig selv, om man overhovedet »kommer nogen vegne« eller ønske at »give sit liv retning«, jvf. at folk, som »ved, hvor de skal hen«, almindeligvis bliver beundret osv.). Disse metaforer er *motiverede*, for så vidt ikke et hvilket som helst kildeområde kan relateres til et hvilket som helst målområde. I LIVET ER EN REJSE-metaforen gør man således brug af en almen, *erfaringsbestemt* viden om rejser. Denne viden besidder for sit vedkommende et skeletstruktur, der på den ene side er detaljeret nok til

at skelne rejser fra andre slags aktiviteter (hvilket sætter en grænse for projektmulighederne), men på den anden side heller ikke så detaljeret, at den udelukker en bestemt slags rejse.¹⁴

Sin kognitive funktion – ud over den *illustrative* effekt, der traditionelt har været anerkendt – får metaforen først og fremmest ved at tilføre et begrebsområde en struktur, der ikke fandtes i forvejen, og forstået på denne måde er metaforen hverken et ornament eller en »afvigelse« fra normal tankegang: Den betegner tværtimod en normal måde at tænke på, selv om den til daglig virker – om ikke ubevidst i psykoanalytisk forstand, så dog som oftest ikke alene automatisk og upåagtet, men også regelmæssigt. Man kan kun undgå den ved at opdage den.

I den videnskabelige tekst kan metaforen, bevidst anvendt, fungere som *model*, for så vidt den bidrager til at etablere en formel analogi eller en *isomorfi* mellem et veldefineret område og et område, hvor begreberne er færre og mindre udviklede (man kan fx tænke på den strukturelle lingvistik teoriudviklende funktion, navnlig i 1960'erne, i forhold til en række andre discipliner, fx antropologien, psykoanalysen og litteraturvidenskaben, der overtog dens termer og gjorde dem operationelle inden for deres eget område). Filosofen R. Boyd taler ligefrem om, at metaforer kan fungere *teorikonstituerende*, idet de kan udføre en uerstattelig del af den videnskabelige teoris »maskineri«. Han henviser her til det, G. Lakoff for sit vedkommende senere har betegnet som *The Mind-As-Machine Paradigm*¹⁵, idet han gør gældende, at udforskningen af analogier mellem mennesker og computere har været den betydeligste faktor, som har påvirket postbehavioristisk kognitionspsykologi. Han anfører følgende eksempler:

1) Påstanden om, at tanken er en slags »informationsbehandling«, og at hjernen er en slags »computer«; 2) antagelsen af, at visse motoriske eller kognitive processer er »forudprogrammerede«; 3) diskussionerne om, hvorvidt der eksisterer et indre »hjernesprog«, hvori der udføres »databehandling«; 4) forslaget om, at en vis type information er »indkodet« eller »indekseret« i »hukommelseslageret« med »etiketter«, mens anden information er »lagret« i »billeder«; 5) det synspunkt, at indlæring er en »selvorganiserende maskines« adaptive respons, og i forbindelse hermed det synspunkt, at bevidstheden er et »feedback«-fænomen (jvf. Boyd 1979, p. 360). Disse computermetaforer er iflg. Boyd teorikonstituerende, fordi psykologerne ikke på nuværende tidspunkt (dvs. i 1979, men næppe heller i dag) er i stand til at levere en »bogstavelig parafrase«, som udtrykker de samme teoretiske antagelser. Det, det så drejer sig om, er at finde ud af, præcist på hvilke punkter mennesker ligner computere, og Boyd mener ikke, at der a priori er grund til at betvivle, at det en dag vil kunne lade sig gøre. (Påstanden er altså ikke, at hjernen rent faktisk er en computer med biologisk hardware, og at den fungerer ved at bruge programmer, der i det væsentlige er ligesom dem, man bruger i computere i dag. Der er tale om, at man v.h.a. computere kan *simulere* visse –

måske mange – af de kognitive processer.) Generelt indføres de teori-konstituerende metaforer altså, når der er – eller synes at være – gode grunde til at antage, at der på væsentlige punkter er analogi eller isomorfi mellem de to områder, der korreleres med metaforen. På denne måde bliver metaforen model, og i denne forstand er den *irreduktibel*: Den kan ikke forklares ved, at man transporterer noget »overført« tilbage til noget »oprindeligt«.

NOTER

1. Jeg har andetsteds vist, at en vis angst for forførelse tematiseres hos den romerske retoriker, Quintilian (*Institutio oratoria*), og hos den engelske filosof, John Locke (*An Essay Concerning Human Understanding*); jvf. Jørgensen 1995, pp. 32-36.
2. Jvf. Black 1962, p. 35.
3. Jvf. Molino 1979.
4. Aristoteles skrev i sine yngre år en række arbejder i dialogform, beregnet for offentliggørelse, men de er alle gået tabt og kendes kun gennem få citater. De bevarede tekster stammer alle fra tiden efter, at Aristoteles fik sin egen skole i Lykeion, og de fleste heraf (herunder Poetikken) må betragtes som komprimerede forelæsningsmanuskripter eller støttenotater til forelæsninger; de er fulde af afbrydelser og digressioner og ofte skrevet i en stikordsagtig form, som vanskeliggør forståelsen.
5. Jvf. Ricoeur 1975, pp. 18 og 27.
6. Aristoteles skelner mellem tre slags bevægelse: Bevægelse i kategorien 'hvad slags' (kvalitet) kaldes for 'forvandling'; bevægelse i kategorien 'hvor meget' (kvantitet) kaldes for hhv. 'vækst' og 'svind'; og bevægelse i kategorien 'sted' kaldes endelig for 'flytning' (*phora*); jvf. Aristoteles 1964, pp. 58-59.
7. Troperne defineres traditionelt som de figurer, hvor der sker et betydnings-skifte, enten i ét ord (metaforen, metonymien, synekdoxen) eller i flere ord (allegorien, ironien, allusionen osv.) – i modsætning til ordstillingsfigurer (fx inversion) eller klangfigurer (fx allitteration).
8. E. Hougaard har foreslået denne mulighed i en artikel om »Freud's metaforer«; jvf. litteraturlisten.
9. Jvf. Jørgensen 1976.
10. Jvf. Derrida 1971, p. 255.
11. Jvf. Lakoff 1987: *source domain* vs. *target domain*; jeg oversætter nedenfor desuden Lakoffs *mapping* med 'projektion' og *slots* med 'pladser'.
12. Jvf. Frederik Stjernfelts artikel andetsteds i dette nr.
13. Jvf. Lakoff & Turner 1989, pp. 3-4.
14. Jvf. Lakoff & Turner 1989, pp. 3-4; 63-65.
15. Jvf. Lakoff 1987, kap. 19.

LITTERATURLISTE

- ARISTOTELES (1964): Berlingske Leksikon Bibliotek. København.
- ARISTOTELES (1969): *Om digtekunsten* (overs. v. E. Harsberg). København.
- BLACK, M. (1962): *Models and Metaphors*. Ithaca, N.Y.
- BOYD, R. (1979): »Metaphor and Theory Change: What Is »Metaphor« a Metaphor for?« In: Ortony, A. (ed.): *Metaphor and Thought*. Cambridge, 1979.
- DERRIDA, J. (1971): »La mythologie blanche. La métaphore dans le texte philosophique«. In: *Marges de la philosophie*. Paris, 1972.
- FREUD, S. (1915c): »Drifter og driftsskæbner«. In: *Metapsykologi I*. København, 1974.
- HEGEL, G.W.F. (1955): *Ästhetik*. Berlin.
- HOUGAARD, E. (1976): »Freud's metaforer«. In: UDKAST nr. 3-4.
- JØRGENSEN, S. (1976): »Metafor og videnskabstekst – et diskussionsoplæg«. In: UDKAST nr. 3-4.
- JØRGENSEN, S. (1995): »Metaforen som interaktion. I.A. Richards, M. Black, Lakoff & Johnson«. In: K&K nr. 2, 1995.
- LAKOFF, G. (1987): *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago & London.
- LAKOFF, G. & JOHNSON, M. (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago & London.
- LAKOFF, G. & TURNER, M. (1989): *More than Cool Reason*. Chicago & London.
- MOLINO, J. (1979): »Métaphores, modèles et analogies dans les sciences«: In: LANGAGES nr. 54, 1979.
- RICOEUR, P. (1975): *La métaphore vive*. Paris.